

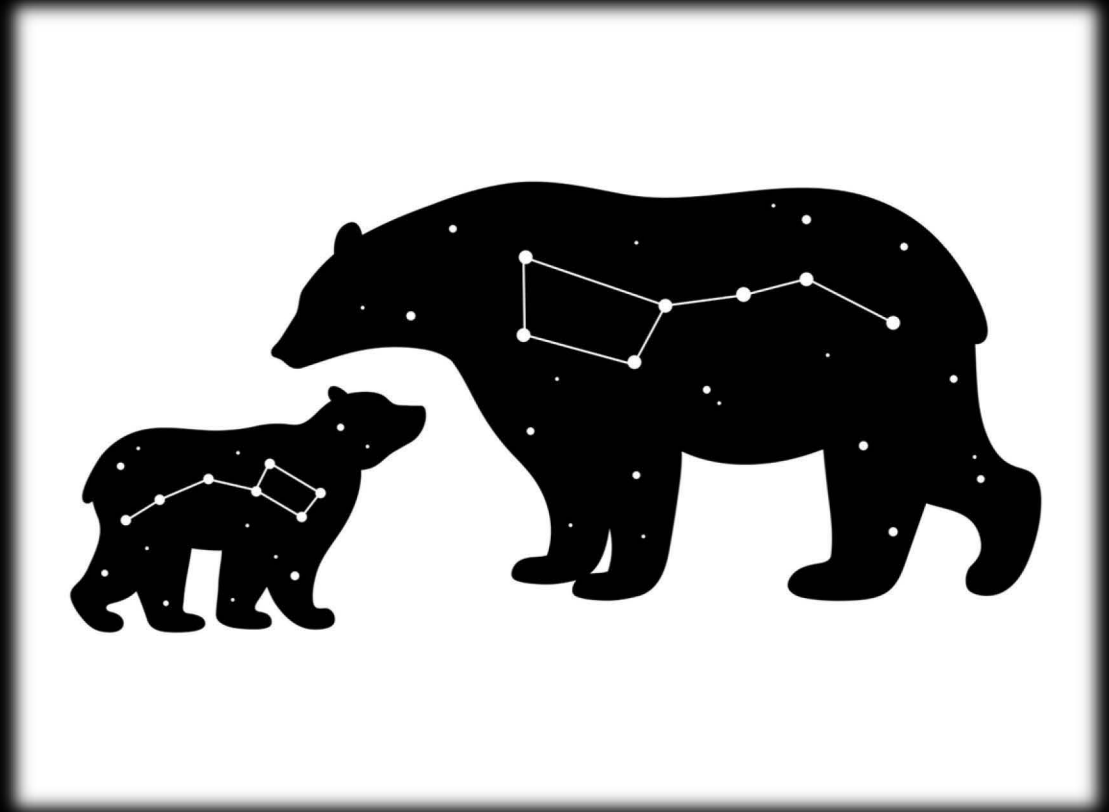
Αστερισμοί

Οι αστερισμοί είναι περιοχές του ουρανού στις οποίες ανήκουν κάθε είδους ουράνια σώματα, όπως αστέρες, νεφελώματα και γαλαξίες.

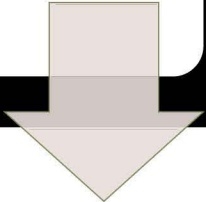
Παρατηρώντας τον νυχτερινό ουρανό οι πρόγονοί μας συνέδεαν με νοητές γραμμές τους πιο λαμπρούς αστέρες. Αξιοποιώντας την πλούσια φαντασία τους, έβλεπαν να σχηματίζονται μορφές ηρώων, ζώων ή αντικειμένων που σχετίζονταν με την ελληνική μυθολογία. Αναλόγως, λοιπόν, με το πώς έμοιαζε η κάθε ομάδα αστέρων, ο αστερισμός έπαιρνε το ταιριαστό του όνομα.

Κάθε αστέρας ανήκει σε έναν μόνο αστερισμό και κανένας αστέρας δε βρίσκεται εκτός αστερισμού. Επειδή υπήρχε μεγάλη σύγχυση ανάμεσα στα ονόματα και στα όρια των αστερισμών, το 1928, με απόφαση της Διεθνούς Αστρονομικής Ένωσης, όλοι οι αστέρες της ουράνιας σφαίρας κατανεμήθηκαν σε 88 επίσημα αναγνωρισμένους αστερισμούς.

Από τους 88 αστερισμούς, στη χώρα μας οι 6 φαίνονται πάντοτε, καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, και λέγονται αιφανείς.

Οι 14 δε φαίνονται ποτέ και λέγονται αφανείς.

Οι υπόλοιποι 68 ανατέλλουν και δύουν και, αναλόγως των εποχών, είναι ή όχι θεατοί τη νύχτα, και λέγονται αμφιφανείς.

Στο ποίημα του Ι.Μ. Παναγιωτόπουλου «Ο ταχυδρόμος του διαστήματος» αναφέρονται οι αστερισμοί:
Κόμη της Βερενίκης, Ηνίοχος, Ηρακλής και Άρκτος.
Ας τους γνωρίσουμε καλύτερα!

*Με το δισάκι του φορτωμένο τρυφερά χαιρετίσματα,
με το δισάκι του φορτωμένο αγάπη:
«Σας καρτερούμε στην Κόμη της Βερενίκης.»*

*Οι φαμίλιες μοιράζονται:
ο ένας βρίσκεται στον Ηνίοχο,
ο άλλος βολοδέρνει στον Ηρακλή,
ο τρίτος εμπορεύεται στην Άρκτο γουναρικά.
Ο ταχυδρόμος του διαστήματος αγρυπνεί στη βολίδα του.*

Η Κόμη της Βερενίκης

Περιλαμβάνει 37 ορατούς με γυμνό μάτι αστέρες και είναι αμφιφανής στην Ελλάδα. Οφείλει το όνομά της σε μία ενδιαφέρουσα ιστορία: όταν στον θρόνο της Αιγύπτου βρισκόταν ο Πτολεμαίος Γ΄ Ευεργέτης, λίγο μετά τον γάμο του με τη Βερενίκη, χρειάστηκε να αναχωρήσει για να υποστηρίξει την αδερφή του σε έναν πόλεμο. Ο θρύλος λέει πως η Βερενίκη αφιέρωσε στη θεά Αφροδίτη τα πλούσια και πανέμορφα μαλλιά της, προκειμένου ο Πτολεμαίος να επιστρέψει ασφαλής. Ο φαραώ επέστρεψε πράγματι έχοντας κατορθώσει μια σειρά από νίκες το 245 π.Χ., και η Βερενίκη εκπλήρωσε το τάμα της. Την άλλη μέρα, όμως, τα μαλλιά της είχαν εξαφανιστεί από τον ναό. Ο Κόνων από τη Σάμο, ένας μαθηματικός και αστρονόμος που ζούσε στην αυλή του φαραώ, υποστήριξε πως οι θεοί τοποθέτησαν τη χαμένη κόμη, δηλαδή τα μαλλιά της, ανάμεσα στα αστέρια.

Όνομα	Λατινικό όνομα	Αστρον. σύμβολο
Κόμη Βερενίκης	Coma Berenices	Com

Ο Ηνίοχος

Αστερισμός γνωστός από την αρχαιότητα, που αποτελείται από 152 αστέρες. Τις χειμωνιάτικες νύχτες είναι ορατός ολόκληρος από την Ελλάδα. Ηνίοχος σημαίνει αυτός που κρατά τα ηνία, τα χαλινάρια. Υπάρχουν πολλές θεωρίες για το πρόσωπο που έδωσε το όνομά του στον αστερισμό. Η επικρατέστερη είναι η εξής: Πρόκειται για τον Εριχθόνιο, γιο του Ηφαίστου και της Αθηνάς, που, έχοντας κληρονομήσει τη χωλότητα του πατέρα του, χρειαζόταν κάποιο μέσο μεταφοράς. Έτσι, εφηύρε το άρμα ή άμαξα με 4 άλογα, που το οδηγούσε απλώς κρατώντας τα ηνία των αλόγων.

Όνομα	Λατινικό όνομα	Αστρον. σύμβολο
Ηνίοχος	Auriga	Aur

Ο Ηρακλής

Καταλαμβάνει μεγάλη έκταση στο βόρειο ημισφαίριο του ουρανού και αποτελείται από 245 αστέρες, από τους οποίους οι 144 φαίνονται με γυμνό μάτι. Είναι αμφιφανής στην Ελλάδα. Και, φυσικά, πήρε το όνομά του από τον μυθικό ήρωα Ηρακλή, ο οποίος φαίνεται σαν να γονατίζει, γι' αυτό και οι αρχαίοι αποκαλούσαν τον αστερισμό και «ο εν γόνασι», δηλαδή «στα γόνατα».

Hercules

Όνομα	Λατινικό όνομα	Αστρον. σύμβολο
Ηρακλής	Hercules	Her

Η Μεγάλη Άρκτος

Είναι αειφανής στην Ελλάδα και ο τρίτος μεγαλύτερος σε έκταση αστερισμός. Θα τον εντοπίσουμε κοιτώντας βόρεια, οποιαδήποτε νύχτα του έτους. Υπήρξε ανέκαθεν ο γνωστότερος αστερισμός, ως προς το τμήμα του με το χαρακτηριστικό σχήμα της «κατσαρόλας» ή του «χαρταετού» και αποτελείται από 209 αστέρες. Παρότι ο αστερισμός είχε πολλές ονομασίες και μυθικές συσχετίσεις, σχεδόν παντού ήταν μια θηλυκή αρκούδα (άρκτος). Ο κυρίαρχος μύθος μιλά για τη Νύμφη Καλλιστώ, που αγαπήθηκε από τον Δία και μεταμορφώθηκε σε αρκούδα από τη ζηλιάρα Ήρα, οπότε ο Δίας την εξύψωσε στους ουραμούς.

Όνομα	Λατινικό όνομα	Αστρον. σύμβολο
Άρκτος Μεγάλη	Ursa Major	UMa

Η Μικρή Άρκτος

Πώς βρίσκουμε τον Βορρά με τον Πολικό Αστέρα

Είναι, επίσης, αειφανής στην Ελλάδα και περιλαμβάνει 39 αστέρες. Τα επτά φωτεινότερα άστρα της δίνουν την εντύπωση ότι σχηματίζουν μια κουτάλα, όμως τα τέσσερα είναι αμυδρά. Το άστρο στην άκρη του χερουλιού της κουτάλας είναι ο Πολικός Αστέρας, ο οποίος χρησιμεύει για τον εντοπισμό του Βορρά. Παραμένει στο ίδιο σημείο κατά τη διάρκεια οποιασδήποτε νύχτας, οπότε αντιλαμβανόμαστε τη σπουδαιότητά του σε ό,τι αφορά τον προσανατολισμό των ανθρώπων. Σε άλλες εποχές ή άλλους τόπους έχει διαφορετικά ονόματα, όπως «το φτερό του Δράκοντα» ή «ουρά σκύλου». Μάλιστα στις ΗΠΑ το συνηθέστερο λαϊκό όνομα για τον αστερισμό έως σήμερα είναι Little Dipper (= Μικρή Κουτάλα).

Όνομα	Λατινικό όνομα	Αστρον. σύμβολο
Άρκτος Μικρή	Ursa Minor	UMi

Αστερισμοί

Συντονισμός ομάδας σχεδιασμού και ανάπτυξης: Σταυρούλα Αντωνοπούλου
Σύλληψη - Δημιουργία - Ανάπτυξη - Τεχνική υλοποίηση: Κυριακή Αμαραντίδου
Παιδαγωγική επικύρωση αντικειμένου: Μαριάνθη Οικονομάκου
Μεταφορτωτής: Μάριος Στυλιανού
Πηγές κειμένου: Wikipedia, <https://www.astronio.gr/>,
<https://astro.planitario.gr/stoixeia-astronomias-erotisi-49/>
Εικόνες: Shutterstock

Έκδοση 1.0
Μάιος 2025

Το παρόν αναπτύχθηκε στο πλαίσιο της Πράξης «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη διδακτικών βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 6010165, του Προγράμματος «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021-2027» που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή